

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

УДК 32.1

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ

Лещенко О.Я.Державна служба України з надзвичайних ситуацій,
Національний інститут стратегічних досліджень

Здійснено аналіз впливу сучасних воєнно-політичних конфліктів «гібридного типу» на безпеку населення. Проаналізовано трансформаційні процеси систем цивільної оборони (цивільного захисту) країн світу в сучасних умовах. Досліджено особливості та закономірності їх розвитку. Вивчено нові форми співпраці країн блоку НАТО щодо захисту цивільних осіб під час проведення спільних операцій. Узагальнено основні концептуальні напрямки модернізації систем цивільної оборони (цивільного захисту) країн світу в сучасних безпекових умовах.

Ключові слова: воєнно-політичний конфлікт, «гібридна війна», збройний конфлікт, цивільний захист, цивільна оборона, надзвичайні ситуації, НАТО.

Постановка проблеми. Початок XXI століття характеризується активізацією воєнно-політичних конфліктів, особливістю яких є пріоритет використання супротивниками широкого спектру невоєнних методів впливу (економічних, інформаційних, екологічних, соціальних, політичних тощо). Більшість науковців при аналізі сучасних воєнно-політичних конфліктів відмічають їх гібридний характер та використовують термін – «гібридна війна».

Статистика жертв сучасних воєнно-політичних конфліктів свідчить, що від їх наслідків насамперед страждає мирне населення. Так, з 1990 р. у регіональних війнах та різноманітних воєнних конфліктах загинуло майже 4 млн. людей, з них близько 80% – не комбатанти та цивільне населення [27]. Як відмічають науковці [див. докладніше: 11; 14; 16; 23; 24, 25; 26] пріоритетом дій у «гібридній війні» стає не фізичне знищення збройних сил супротивника, а нав'язування агресором своєї волі всьому населенню держави. Тобто у війнах «гібридного типу» цивільне населення не тільки несе основний фізичний тягар наслідків збройного протистояння (загроза життю та здоров'ю, порушення нормальних умов життєдіяльності інше), але і знаходиться під шаленим тиском інформаційної та психологічної складової воєнно-політичного конфлікту.

Зазначене свідчить, що питання захисту цивільного населення від наслідків збройних конфліктів залишається актуальним. Більш того форми та методи діяльності систем цивільної оборони (цивільного захисту) потребують удосконалення відповідно до сучасних безпекових викликів. Зазначене спонукає керівництво ряду країн до перегляду концептуальних документів, що регламентують діяльність цих систем, та реалізації заходів щодо удосконалення їх діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Широке застосування способів та методів сучасних воєнно-політичних конфліктів «гібридного» типу для вирішення міждержавних проблем спонукали вітчизняних науковців до поглибле-

ного їх аналізу. Так, останнім часом дослідженню питань «гібридної війни» присвячені роботи В. Горбуліна [6, 7], Є. Магди [16], Ю. Климчука [11], Г. Ситника [23], А. Слюсаренка [24], Л. Смоли [25], Г. Луцишиної [14],

М. Требіна [26]. Окремо необхідно відмітити комплексні дослідження проблематики «гібридної війни» на Донбасі та при анексії Криму, які здійснено авторським колективом Національного інституту стратегічних досліджень, – монографії «Донбас і Крим: ціна повернення» [9] та «Світова гібридна війна: український фронт» [22].

В умовах протистояння в «гібридній війні» зростає значення такої безпекової функції сучасної держави як цивільний захист. Останнім часом деякі аспекти цього питання розглядали у своїх роботах А. Шевцов та О. Іжак [31], С. Андреев [1, 2, 3], В. Гречанінов та В. Бегун [8], А. Любінський [15]. Що стосується проблематики трансформації систем цивільної оборони (цивільного захисту) в умовах «гібридної війни», як форми сучасного воєнно-політичного конфлікту, то вона практично не висвітлена науковцями.

Метою даної статті є дослідження особливостей та закономірностей трансформації систем цивільної оборони (цивільного захисту) країн світу в умовах сучасних воєнно-політичних конфліктів «гібридного типу», а також вивчення нових форм співпраці країн блоку НАТО щодо захисту цивільних осіб під час планування та проведення спільних операцій і місій.

Виклад основного матеріалу. По закінченню часів «холодної війни», коли втратила актуальність загроза глобального військового зіткнення, відбулась поступова переорієнтація систем цивільної оборони більшості держав світу на протидію «м'якким» загрозам, що можуть виникати в умовах мирного часу (надзвичайні ситуації природного та техногенного характеру, епідемії та епізоотії, протидія кліматичним змінам, боротьба з тероризмом інше) [4]. Ця загальносвітова тенденція була закріплена у підсумковій декларації 10-ї Всесвітньої конференції з цивіль-

ної оборони [33], яка відбулась у квітні 1994 р. у м. Амман (Йорданія). У деяких країнах, у тому числі в Україні, систему цивільної оборони поступово було трансформовано в державну систему цивільного захисту.

Активізація на початку ХХІ століття воєнно-політичних конфліктів «гібридного характеру» актуалізувало питання ефективного забезпечення захисту населення, культурних та матеріальних цінностей, а також критично важливої інфраструктури держави в умовах виникнення різних надзвичайних ситуацій, у тому пов'язаних із наслідками воєнних дій. Суттєвий вплив на зазначенні процеси мають наступні фактори, притаманні сучасним воєнно-політичним конфліктам: зростання вірогідності застосування високоточної зброї, новітніх засобів повітряно-космічного нападу, а також зброї на нових фізичних та біологічних принципах; неможливість повного виключення вірогідності застосування ядерної зброї та інших видів зброї масового знищення або їх компонентів; пріоритетність ураження не військових об'єктів, а об'єктів критичної інфраструктури, що призводить до суттєвого погіршення умов життєдіяльності населення та створює умови для виникнення гуманітарних катастроф; все більш терористичний характер сучасних воєнно-політичних конфліктів.

Зазначене свідчить, що питання захисту цивільного населення від наслідків збройних конфліктів залишається актуальним. Більш того форми та методи діяльності систем цивільної оборони (цивільного захисту) потребують удосконалення відповідно до сучасних безпекових викликів. Керівництвом розвинених країн світу, а також блоку НАТО усвідомлюється необхідність модернізації підходів до забезпечення захисту цивільного населення в умовах сучасних воєнно-політичних конфліктів. Це, в першу чергу, знаходить відображення в удосконаленні концептуальних документів, що регламентують діяльність систем цивільної оборони (цивільного захисту).

Так, Урядом Федеративної Республіки Німеччини у серпні 2016 р. вперше з часів закінчення «холодної війни» було представлено нову Концепцію цивільної оборони країни [12]. Згідно положень зазначеної Концепції, основою розвитку системи цивільної оборони ФРН повина стати комплексна інтегрована система запобігання різним небезпекам та реагування на надзвичайні ситуації можливого характеру з використанням потенціалу цивільної оборони. Зазначена система повина забезпечити створення умов для виживання населення та збереження функціонування об'єктів (споруд), що є важливими для діяльності держави та її обороноздатності. Більш детальний аналіз Концепції за посиланням [13], а її повний текст на німецькій мові за посиланням [34].

Значна увага модернізації системи цивільної оборони приділяється у Російській Федерації. Так, прийнято Федеральний закон від 29.06.2015 № 171 «О внесении изменений в Федеральный закон «О гражданской обороне» [28]. Також, указом Президента Росії від 20.12.2016 р. № 696 затверджено «Основы государственной политики Российской Федерации в области гражданской обороны на период до 2030 года» [18]. Аналіз вищезазначених докумен-

тів свідчить що основними тенденціями розвитку цивільної оборони Росії є: підвищення оперативності реагування сил цивільної оборони на великомасштабні надзвичайні ситуації та військові конфлікти; диференційований підхід до захисту населення, матеріальних і культурних цінностей на певних територіях; формування нових підходів до організації та ведення цивільної оборони; підвищення ролі цивільної оборони в системі забезпечення національної безпеки. Більш детально про заходи щодо розвитку системи цивільної оборони Російської Федерації за посиланням [17].

Значна увага модернізації національних систем цивільного захисту приділяється в балтійських країнах, які перебувають у зоні підвищеного ризику виникнення воєнно-політичних конфліктів гібридного характеру у зв'язку з активізацією імперської політики Російської Федерації.

У червні 2016 року Сейм Республіки Латвія затвердив нову концепцію оборони країни [31]. У цій концепції приділено значну увагу завданням національної системи цивільної оборони у забезпеченні обороноздатності країни. Також, з 1 жовтня 2016 року набув чинності новий Закон «Про цивільну оборону та управління кризовими ситуаціями» Республіки Латвія [5]. Як зазначається у анонсі до нового закону [21] його прийняття викликано необхідністю усунення проблем у системі цивільної оборони, а також врегулювання нових завдань цивільної оборони, пов'язаних із сучасними безпековими викликами. Метою цього закону є визначення правової основи та організаційної структури системи цивільної оборони країни, принципів управління ризиками стихійних лих для забезпечення захисту людей, майна, безпеки інфраструктури в умовах різних надзвичайних ситуацій та під час воєнних дій. Також у законі доповнено завдання цивільної оборони, зокрема – своєчасне прогнозування загроз стихійних лих та катастроф, планування та організація заходів щодо відновлення зруйнованої (пошкодженої) інфраструктури, забезпечення мінімальних потреб населення і суспільства під час надзвичайних ситуацій та воєнних дій. Також, згідно нового закону, планується реформа структур цивільної оборони. За основу прийнято принцип територіального співробітництва, тобто держава розподіляється на 16-ть зон, у межах яких об'єднують структури цивільної оборони міст, країв та територіальних інституцій державних організацій та установ. Законом передбачено протягом 2017 року утворення цих нових структур, затвердження їх положень, а до кінця поточного року – розроблення нових планів цивільної оборони на територіях співробітництва, а також на потенційно-небезпечних об'єктах та об'єктах критичної інфраструктури.

Наприкінці 2016 року Уряд Республіки Естонія прийняв рішення розробити концепцію захисту населення в разі воєнного нападу або загрози масштабної природної катастрофи [32]. Як зазначається в урядовому повідомленні, однією з вимог цього документу є складання планів дій при виникненні природних або техногенних надзвичайних ситуацій, та криз, пов'язаних із державною обороною. Відповідно до анонсованої інформації цей документ повинен передбачати вимоги щодо інформування людей про загрози,

розроблення програм підготовки місцевого самоврядування, держави та населення у разі кризових ситуацій. Також готуються рекомендації, які запаси (продукти харчування, питна вода, ліки, засоби гігієни) і на який термін повинні бути в кожній родині на випадок криз різного характеру. Ця концепція повинна була представлена уряду Естонії на початку 2017 року, але до сих пір вона не оприлюднена.

Світові тенденції до активізації воєнно-політичних конфліктів «гібридного типу» спонукали Уряд Республіки Польща до перегляду підходу до системи забезпечення національної безпеки, зокрема питань цивільної оборони. Як зазначає В. Паливода [20] у 2016 р. було оприлюднено доповідь Верховної контрольної палати Республіки Польща «Підготовка структур цивільної оборони до реалізації завдань у воєнний період і мирний час». У представлених результатах контролю констатується, що цивільна оборона Польщі не готова на належному рівні до виконання жодного зі своїх завдань ні у разі виникнення стихійного лиха, ні під час війни. Першочерговим кроком Уряду Польщі стала розробка проекту нового закону «Про цивільний захист та цивільну оборону» [10], який повинен чітко визначити повноваження державних установ, органів самоврядування, громадських організацій що виконують завдання у сфері цивільного захисту, як у мирний час так і під час війни. Також, Міністерство оборони Польщі до 2021 року планує створити війська територіальної оборони [20]. У мирний час ці підрозділи будуть виконувати завдання, щодо захисту цивільного населення від наслідків стихійних лих.

Захист цивільного населення від наслідків збройних конфліктів є стратегічним пріоритетом у діяльності держав – членів НАТО та країн партнерів. Основою реалізації цих завдань є механізм цивільно-військового співробітництва. Після узагальнення досвіду участі у військових операціях в різних куточках світу керівництвом НАТО було визнано необхідність організації взаємодії цивільних і військових гравців у зоні конфлікту. Це поклало початок розробки доктринальної бази НАТО щодо «цивільно-військового співробітництва» (далі – СІМІС, *англ. CIMIC – Civil-Military Cooperation*) при застосуванні військ під час проведення міжнародних операцій з підтримання миру і безпеки. Першим офіційним документом НАТО з цього питання стала директива Військового комітету НАТО, прийнята у серпні 1997 року. У директиві МС-411 були окреслені принципи та підходи до концепції СІМІС у НАТО. Ці принципи були відображені та детально пояснені у 2003 році у доктрині СІМІС (АЖР-09) та переглянуті у 2013 році (АЖР-3.4.9) з метою пристосування до сучасних викликів та вимог [29].

В умовах ескалації сучасних воєнно-політичних конфліктів блок НАТО та країни альянсу визначають нові форми та методи співпраці з метою запобігання, мінімізації та пом'якшення шкоди цивільним особам, забезпечення дотримання прав людини і норм міжнародного гуманітарного права. В рамках Варшавського саміту НАТО, який відбувся 8-9 липня 2016 року у столиці Польщі, схвалено документ про всеосяжну

політику НАТО щодо захисту цивільного населення (далі – РоС, *англ. Policy for the Protection of Civilians*) [35]. Метою цього документу є встановлення послідовного і комплексного підходу до РоС у діяльності НАТО та операціях під проводом НАТО, місіях та інших заходах, санкціонованих Північноатлантичною радою.

У документі зазначається, що політика РоС є всеохоплюючою та має відношення до усіх основних завдань НАТО. Виконання НАТО своїх обов'язків у рамках цієї політики здійснюється згідно правових норм для конкретної операції чи місії НАТО із врахуванням дій військ і колективних зобов'язань оборони. При цьому НАТО визнає, що повинні бути прийняті всі можливі заходи для запобігання, мінімізації та пом'якшення шкоди цивільним особам, аж до застосування сили, у разі необхідності, для стримування, попередження, і реагувати на ситуації, в яких цивільні особи піддаються фізичному насильству або перебувають під загрозою фізичного насильства. Особлива увага приділяється захисту найбільш уразливим до насильства груп місцевого населення, якими загалом є діти та жінки, які часто найбільш страждають від насильства. Політика РоС включає планування і проведення операцій і місій, навчальні та освітні заходи, а також заходи у сфері оборони і безпеки, пов'язані із зміцненням потенціалу.

Одночасно із схваленням НАТО політики щодо РоС Президент Сполучених Штатів Америки Б. Обама підписав 1 липня 2016 р. розпорядження «Про політику США щодо усунення втрат серед цивільного населення в операціях США, які передбачають застосування сили» [19]. Цей документ встановлює на рівні закону заходи цивільного захисту під час проведення військових операцій, визнає важливість захисту цивільних осіб під час конфліктів та робить цивільний захист ключовим елементом військових операцій. Він включає норми щодо підготовки військових кадрів з питань захисту цивільного населення, використовуючи технології для точнішого розрізнення цивільних осіб і комбатантів, та вжиття всіх можливих запобіжних заходів при завданні ударів з метою зменшити ймовірність шкоди цивільному населенню. Окрім того, розпорядження вимагає проведення розслідування заяв стосовно завданої шкоди, встановлення більш тісних відносин з громадянським суспільством, а також надання допомоги після шкоди.

Висновок і перспективи подальших досліджень. Досліджуючи особливості та закономірності трансформації систем цивільної оборони (цивільного захисту) розвинених країн світу в умовах сучасних воєнно-політичних конфліктів, на нашу думку, можливо зробити наступні висновки.

Активізація на початку ХХІ століття воєнно-політичних конфліктів «гібридного характеру» дала поштовх до трансформаційних процесів у системах цивільної оборони (цивільного захисту). З метою модернізації цих систем керівництво ряду країн удосконалюють законодавство у цій сфері, а також вживати заходів щодо покращення їх діяльності відповідно до сучасних безпекових викликів. Аналіз цих документів свідчить що кожній країні притаманні свої особливості цих модернізаційних процесів. Разом з тим, доціль-

но відмітити наступні загальні закономірності трансформації систем цивільної оборони (цивільного захисту).

Більшість країн визначають, що основним пріоритетом розвитку у цій сфері є створення комплексних інтегрованих систем запобігання різним небезпекам та реагування на прогнозованні надзвичайні ситуації можливого характеру, у тому числі із використанням потенціалу цивільної оборони для мінімізації наслідків сучасних воєнно-політичних конфліктів для цивільного населення.

Зазначені зміни відбуваються у тісній взаємодії з процесами розвитку та удосконалення оборонної політики держав. Наслідком цього є посилення взаємодії сил цивільної оборони (цивільного захисту) з усіма видами збройних сил щодо зміцнення спільних зусиль у рішенні завдань воєнного і мирного часу, та розширення функцій військових формувань щодо захисту цивільного населення як в умовах ліквідації наслідків великомасштабних надзвичайних ситуацій так і під час військових конфліктів.

Загальною рисою є пріоритет на підвищення спроможностей та посилення оперативності реагування сил цивільної оборони на великомасштабні надзвичайні ситуації та військові конфлікти. В основному це реалізується шляхом удосконалення систем управління, зміцнення матеріальної бази та оснащення цих формувань сучасними технічними засобами, удосконалення механізмів логістики, створення необхідних резервів тощо. Також відмічається тенденція щодо універсальності формувань цивільної оборони у напрямку створення мобільних багатопрофільних підрозділів здатних швидко вирішувати завдання як у мирний час так і під час військових конфліктів.

Загальною тенденцією є надання місцевим органам влади (органам місцевого самоврядуван-

ня) більшої самостійності у вирішенні завдань цивільної оборони (управління в кризових ситуаціях, реалізації заходів щодо захисту населення, забезпечення першочергових потреб постраждалих тощо). Разом з тим, в залежності від виду та масштабів надзвичайної ситуації, обсягів необхідної допомоги, обов'язково передбачається посилення можливостей місцевої влади потенціалом урядових структур країн.

Особлива увага приділяється забезпеченню стійкого функціонування об'єктів критичної інфраструктури. У багатьох країнах це завдання є складовою функціоналу систем цивільної оборони (цивільного захисту) або реалізується у тісній взаємодії із виконанням їхніх завдань. Взагалі відмічається тенденція щодо переорієнтації до забезпечення стійкості до надзвичайних та різних кризових (нештатних) ситуацій. При цьому першочергова увага приділяється безперервному управлінню та здатності державних інституцій до виконання своїх функцій; забезпеченню стійкого постачання енергоресурсів, продовольства та води; забезпеченню стійкості систем зв'язку та транспортних комунікацій; здатності до вирішення проблем масової міграції населення.

Значна увага приділяється питанням підготовки до дій в умовах кризових ситуацій органів управління, сил цивільної оборони, населення в цілому. При цьому особлива увага приділяється навчанню населення діям в критичних умовах, самозабезпеченню (тобто здатності забезпечити себе продуктами, водою, енергією та коштами до тих пір, поки держава зможе взяти на себе вирішення цих питань), наданню першої допомоги, тощо.

Вищенаведенні загальні закономірності трансформації цих систем свідчать про підвищення ролі цивільної оборони (цивільного захисту) у забезпеченні національної безпеки.

Список літератури:

1. Андреев С.О. Основні чинники, які деструктивно впливають на стратегічну стабільність єдиної державної системи цивільного захисту України / С.О. Андреев // Науково-інформаційний вісник Академії національної безпеки. – 2014. – № 1. – С. 81-93.
2. Андреев С.О. Цивільний захист як напрям державної політики з питань національної безпеки: аналіз законодавчих новацій / С.О. Андреев // Стратегічні пріоритети: науч.-практ. журн. – Київ, 2015 р. № 4(37), с. 24-27.
3. Андреев С.О. Інституційні засади розвитку державних систем цивільного захисту / С.О. Андреев // Дисертація на здобуття звання доктора наук з державного управління [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://academy.gov.ua/pages/dop/136/files/855163d5-a7b4-4b69-bb41-6a1ece4be4f4.pdf>
4. Бірюков Д.С. Особливості дослідження «м'яких» загроз національній безпеці сучасної України // «Гілея: науковий вісник»: Зб. наук. праць. – К., 2013. – Вип. 79 (№ 12). – С. 263-266.
5. В Латвії вступил в силу новий закон о гражданской обороне. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://baltnews.lv/news/20161001/1017699071.html>
6. Горбулін В.П. «Гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу / В. Горбулін // Дзеркало тижня. – 2015. – № 2. – С. 3.
7. Горбулін В.П. Точка біфуркації / В. Горбулін // Дзеркало тижня / Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/internal/tochka-bifurkaciyi-html>
8. Гречанинов В.Ф. Аналіз функціонування цивільного захисту у сучасних умовах та деякі пропозиції щодо його удосконалення / В.Ф. Гречанинов, В.В. Бегун // Зб. наук. праць Харківського ун-ту Повітряних Сил. – 2015. – Вип. 1(42). – С. 125.
9. Донбас і Крим: ціна повернення: монографія / за заг. ред. В.П. Горбуліна, О.С. Власюка, Е.М. Лібанової, О.М. Ляшенко. – К.: НІСД, 2015. – 474 с.
10. Інформаційні матеріали щодо функціонування Національної цивільної оборони Республіки Польща. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ock.gov.pl/english/civil_defence_tasks
11. Климчук Ю.В. Гібридна війна как вид вооруженного конфликта / Ю.В. Климчук // Право 13. Международное право. – Режим доступу: www.rusnauka.com/34_NNM_2014/Pravo/13_179711.doc.htm
12. Концепция гражданской обороны ФРГ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://inosmi.ru/military/20160825/237635017.html>
13. Лещенко О.Я. Вплив сучасних воєнно-політичних конфліктів на проблематику цивільного захисту: досвід Сирії та України / О.Я. Лещенко // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія. – 2016. – № 5. – С. 67-80. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdufsp_2016_5_11

14. Луцишина Г. Особенности современных вооруженных конфликтов в условиях глобализации / Украинська національна ідея: реалії та перспективи розвитку, випуск 26, 2014, с. 128-132.
15. Любінський А.І. Сучасний стан та перспективи модернізації системи цивільного захисту України / А.І. Любінський // Зб. наук. праць «Ефективність державного управління» – 2015. – Вип. 43. – С. 129.
16. Магда Є.М. Гібридна війна: сутність та структура / Є.М. Магда – Режим доступу: <http://journals.iir.kiev.ua/> – Назва з екрана.
17. Матеріали XI Науково-практичної конференції «Совершенствование гражданской обороны в Российской Федерации». – Режим доступу: http://www.mchs.gov.ru/upload/site1/document_file/7sfY3f1PHm.pdf
18. Основы государственной политики Российской Федерации в области гражданской обороны на период до 2030 года; Указ Президента России от 20.12.2016 г. № 696 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kremlin.ru/acts/bank/415446>.
19. Офіс прес-секретаря Президента Сполучених Штатів, «Виконавче розпорядження про політику США у сфері заходів на етапі до і після завдання удару щодо усунення втрат серед цивільного населення в операціях США, які передбачають застосування сили», 1 липня 2016 року, [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/07/01/fact-sheet-executive-order-us-policy-pre-post-strike-measures-address>
20. Паливода В.О. Створення військ територіальної оборони – досвід Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://defence-ua.com/index.php/statti/1566-stvorennya-viysk-terytorialnoyi-oborony-dosvid-polshchi>
21. Сайт Державної пожежно-рятувальної служби Республіки Латвія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vugd.gov.lv/lat/drosibas_padomi/civila aizsardziba/14596
22. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В.П. Горбуліна. – К.: НІСД, 2017. – 496 с.
23. Ситник Г.П. Вплив глобалізації на воєнну сферу та принципи особливості сучасних воєнних конфліктів / Науково-інформаційний вісник Академії національної безпеки. – 2016. – № 1-2. – С. 99-115. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nivanb_2016_1-2_10
24. Слюсаренко А.В. Новітні форми міждержавного протистояння як предмет дослідження сучасної воєнно-наукової думки / А.В. Слюсаренко // Військово-науковий вісник. – 2015. – Вип. 24. – С. 173-186.
25. Смола Л.Є. Аспекти нелінійної війни в контексті українсько-російського конфлікту на Донбасі / Л.Є. Смола // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. – 2015. – Вип. 16. – С. 74-78.
26. Требін М.П. «Гібридна» війна як нова українська реальність / М.П. Требін // Український соціум. – 2014. – № 3. – С. 113-127. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Usoc_2014_3_13
27. Требін М.П. Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: [Л.М. Герасіна, В.Л. Погрібна, І.О. Поліщук та ін.]; за ред. М.П. Требіна – Х.: Право, 2015. – 816 с.
28. Федеральный закон России від 29.06.2015 № 171-ФЗ «О внесении изменений в Федеральный закон «О гражданской обороне» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kremlin.ru/acts/bank/39827>
29. Цивільно-військове співробітництво за стандартами НАТО (Civil-Military Cooperation): навчальний посібник. – К.: НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2015. – 87 стр., [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://cimic.com.ua/img/cimic_nduu.pdf
30. Шевцов А. Реформування системи цивільного захисту населення відповідно до завдань європейської та євроатлантичної інтеграції: аналітична записка / А. Шевцов, О. Іжак // НІСД, 2009. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/mart2009/3.htm>
31. 16 июня 2016 года Сейм утвердил новую концепцию государственной обороны. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.mixnews.lv/ru/exclusive/news/222862_16-iyunya-v-istorii-latvii-konceptiya-izmenilas
32. Естонія розробляє план дій на випадок воєнного нападу. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://svoradio.com/news/c-1/v_estoniyi_rozroblyayut_plan_diy_na_vipadok_voennogo_napadu
33. Amman Declaration on Civil Defence, adopted by the Xth World Conference on Civil Defence 3-5 April 1994, Amman, Jordan. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icdo.org/files/2813/9308/5521/1994-world-conf-civil-defence-en.pdf>
34. Konzeption Zivile Verteidigung [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Broschueren/2016/konzeption-zivile-verteidigung.html>
35. NATO Policy for the Protection of Civilians [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133945

Лещенко А.Я.

Государственная служба Украины по чрезвычайным ситуациям,
Национальный институт стратегических исследований

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ТРАНСФОРМАЦИИ СИСТЕМ ГРАЖДАНСКОЙ ЗАЩИТЫ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННЫХ ВОЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИХ КОНФЛИКТОВ

Аннотация

Осуществлен анализ влияния современных военно-политических конфликтов «гибридного типа» на безопасность населения. Проанализированы трансформационные процессы систем гражданской обороны (гражданской защиты) стран мира в современных условиях. Исследованы особенности и закономерности их развития. Изучены новые формы сотрудничества стран блока НАТО по защите гражданских лиц во время проведения совместных операций. Обобщены основные концептуальные направления модернизации систем гражданской обороны (гражданской защиты) стран мира в современных условиях.

Ключевые слова: военно-политический конфликт, «гибридная война», вооруженный конфликт, гражданская защита, гражданская оборона, чрезвычайные ситуации, НАТО.

Leshchenko A.Y.

State Emergency Service of Ukraine,
National Institute for Strategic Studies

INTERNATIONAL EXPERIENCE OF TRANSFORMATION OF CIVIL DEFENSE SYSTEMS IN CONDITIONS OF MODERN MILITARY-POLITICAL CONFLICTS

Summary

The analysis of the influence of modern «military-political conflicts» of the «hybrid type» on the security of the population is carried out. The transformational processes of civil defense systems (civil protection) of the countries of the world in the present conditions are analyzed. Features and regularities of their development are investigated. New forms of cooperation between the NATO bloc countries for the protection of civilians during joint operations have been explored. The main conceptual directions of modernization of civil defense systems (civil protection) of the countries of the world in modern security conditions are generalized.

Keywords: military-political conflict, armed conflict, «hybrid warfare», safety, civil defense, emergencies, NATO.